

УДК 373.3.064.3-056.24(477)

ВПЛИВ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ТЕХНІКИ МОВЛЕННЯ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Олена Шершньова

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького***Анотація:**

У статті розглянуто особливості впливу інклюзивного навчання на формування мовленнєвих умінь, розвиток комунікативної компетентності та вдосконалення техніки мовлення учнів початкової школи. Визначено, що інклюзивне середовище сприяє не лише засвоєнню навчального матеріалу, а й гармонійному мовленнєвому, соціально-емоційному та особистісному розвитку дитини. Проаналізовано значення інтерактивних форм роботи, групових завдань, логопедичних і дихальних вправ, які позитивно впливають на дикцію, темп, інтонаційну виразність, правильність звукомови та загальну мовленнєву активність дітей.

Показано, що взаємодія дітей з типовим розвитком і з особливими освітніми потребами сприяє формуванню толерантності, взаєморозуміння, розвитку емоційного інтелекту та культури спілкування. Особлива увага приділяється ролі вчителя, асистента, логопеда та тьютора у створенні позитивного мовленнєвого середовища, забезпеченні психологічного комфорту й підтримці кожної дитини відповідно до її індивідуальних можливостей.

Зроблено висновок, що інклюзивне освітнє середовище є потужним чинником розвитку техніки мовлення та комунікативної культури, оскільки поєднує навчальну, виховну й корекційно-розвивальну функції. Системна робота в цьому напрямі формує у дітей молодшого шкільного віку впевненість у спілкуванні, здатність до самовираження, взаємодії та соціальної адаптації.

Ключові слова:

інклюзивне освітнє середовище; техніка мовлення; комунікативна культура; діти молодшого шкільного віку; мовленнєвий розвиток; педагогічна підтримка; соціальна адаптація.

Resume:

Shershnova Olena. The influence of an inclusive educational environment on the development of speech techniques and communicative culture of younger school-age children.

The article examines the features of the influence of inclusive education on the formation of speech skills, the development of communicative competence and the improvement of speech technique of primary school students. It is determined that an inclusive environment contributes not only to the assimilation of educational material, but also to the harmonious speech, socio-emotional and personal development of the child. The significance of interactive forms of work, group tasks, speech therapy and breathing exercises, which have a positive effect on diction, pace, intonation expressiveness, correct pronunciation and general speech activity of children, is analyzed.

It is shown that the interaction of children with typical development and with special educational needs contributes to the formation of tolerance, mutual understanding, the development of emotional intelligence and a culture of communication. Special attention is paid to the role of the teacher, assistant, speech therapist and tutor in creating a positive speech environment, ensuring psychological comfort and supporting children according to their individual capabilities.

It is concluded that an inclusive educational environment is a powerful factor in the development of speech technique and communicative culture, as it combines educational, correctional and developmental functions. Systematic work in this direction forms confidence in communication, the ability to express oneself, interact and social adapt in primary school children.

Key words:

inclusive educational environment; speech technique; communicative culture; primary school children; speech development; pedagogical support; social adaptation.

Постановка проблеми. Сучасна система освіти України перебуває на етапі трансформації, що передбачає створення інклюзивного освітнього середовища, спрямованого на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх освітніх потреб і можливостей. Одним із ключових завдань початкової освіти є формування техніки мовлення та комунікативної культури як основи для подальшої соціалізації, ефективного навчання та розвитку особистості.

Інклюзивне освітнє середовище має подвійний вплив на формування мовленнєвих умінь молодших школярів: з одного боку, воно створює природні умови для міжособистісного спілкування та співпраці, а з іншого – потребує спеціально організованої педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Розвиток техніки мовлення і формування комунікативної культури у дітей молодшого шкільного віку є базовим чинником успішної соціалізації, навчальної діяльності та подальшого академічного успіху. Інклюзивне освітнє

середовище, спрямоване на забезпечення рівних можливостей для дітей з особливими освітніми потребами (ООП) і типових дітей, створює специфічні педагогічні умови, що можуть як сприяти, так і обмежувати формування мовленнєвих навичок.

У зв'язку з цим актуалізується потреба науково обґрунтувати, як саме інклюзивне середовище впливає на розвиток техніки мовлення і комунікативної культури, які чинники сприяють або гальмують цей процес, і які педагогічні умови забезпечують його ефективність.

Розв'язання зазначеної проблеми має важливе значення для теорії та практики інклюзивної педагогіки, логопедії та методики навчання української мови у початковій школі, а також для підготовки педагогічних кадрів до роботи в інклюзивному освітньому просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку в умовах інклюзивного освітнього

середовища посідає провідне місце у сучасних педагогічних студіях. Ця проблематика активно розробляється як українськими, так і зарубіжними науковцями (Т. Сак, Н. Софій, А. Колупаєва, І. Демченко, Л. Шевчук, О. Таран, О. Мартиненко та ін.), які підкреслюють, що інклюзивне навчання створює умови для гармонійного розвитку соціальної, емоційної та комунікативної компетентностей учнів. Залучення дітей з особливими освітніми потребами до спільного освітнього простору сприяє формуванню позитивного досвіду співпраці, толерантності та взаєморозуміння.

Науковці акцентують увагу на тому, що результативність інклюзивного навчання безпосередньо залежить від рівня професійної підготовки педагогічних кадрів, міждисциплінарної взаємодії фахівців (учителя, логопеда, психолога, асистента вчителя), а також від наявності методичної підтримки, спрямованої на розвиток мовленнєвих і комунікативних умінь учнів. Недостатній психолого-педагогічний супровід, зауважують дослідники, може призвести до зниження ефективності мовленнєвого розвитку, утруднень у формуванні культури спілкування та соціальної взаємодії.

Психолого-педагогічні аспекти формування техніки мовлення ґрунтовно досліджували Л. Венгер, Л. Щерба, О. Беляєв, які розглядали мовлення як складну психофізіологічну систему, що включає артикуляційний, дихальний, голосовий, інтонаційний та темпоритмічний компоненти. Вчені підкреслюють, що розвиток техніки мовлення потребує системної, спеціально організованої діяльності, що поєднує вправи на дихання, артикуляцію, дикцію, а також створення позитивного емоційного фону у класі.

Розвиток комунікативної культури молодших школярів у процесі інклюзивного навчання досліджували О. Савченко, Т. Піроженко, Н. Гавриш, які наголошують на ролі педагогічного середовища, побудованого на засадах гуманізму, толерантності, співпраці та емпатії. Таке середовище сприяє формуванню культури спілкування, уміння адекватно висловлювати власні думки, слухати співрозмовника, налагоджувати конструктивну взаємодію.

Формулювання цілей. Водночас аналіз сучасного наукового дискурсу свідчить про фрагментарність досліджень, що розкривають комплексний вплив інклюзивного середовища саме на розвиток техніки мовлення та комунікативної культури дітей молодшого шкільного віку. Недостатньо вивченими залишаються педагогічні умови, ефективні методики та технології, здатні забезпечити системний розвиток мовленнєвої компетентності

в інклюзивному контексті. Це зумовлює актуальність і наукову новизну обраного напрямку дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мовленнєвий розвиток молодших школярів є визначальним чинником становлення особистості, її соціальної адаптації та успішної навчальної діяльності в умовах реалізації Концепції Нової української школи. У контексті інклюзивної освіти мовлення набуває статусу інтеграційного інструмента, який забезпечує пізнання, самовираження та міжособистісну взаємодію дітей з різними освітніми потребами.

Інклюзивне освітнє середовище, відповідно до підходів А. Колупаєвої, Н. Софій, Л. Шевчук, L. Florian, M. Ainscow, розглядається як соціально-педагогічна система, що базується на принципах рівності, партнерства, доступності та педагогічної підтримки. Воно не лише сприяє академічному зростанню учнів, а й стимулює розвиток мовленнєвої активності, формування комунікативних стратегій, позитивного ставлення до різноманітності людського досвіду.

Зі зростанням кількості дітей із порушеннями мовлення дедалі очевиднішою стає проблема їхньої адаптації до соціального середовища та труднощі у встановленні ефективної взаємодії з однолітками, педагогами та іншими учасниками освітнього процесу. Навіть незначні мовленнєві відхилення можуть негативно впливати на особистісний розвиток дитини, її самооцінку та впевненість у власних можливостях. Такі порушення ускладнюють процес комунікації, що своєю чергою знижує якість міжособистісних стосунків і може призводити до емоційної ізоляції.

Взаємодія з однолітками відіграє ключову роль у процесі соціалізації: у спілкуванні з ними дитина вчиться розуміти соціальні норми, набуває навичок співпраці, емпатії, спільної діяльності. Спостерігаючи за поведінкою ровесників, вона засвоює моделі соціально прийнятної поведінки та формує власну систему цінностей. Отже, спілкування й колективна діяльність виступають необхідними умовами гармонійного соціально-емоційного розвитку дитини.

У цьому контексті особливого значення набуває інклюзивне навчання, яке створює умови для рівноправної участі дітей із порушеннями мовлення в освітньому процесі. Інклюзивне середовище не лише сприяє подоланню комунікативних бар'єрів, а й стимулює розвиток емоційної сфери, формування позитивної самооцінки та відчуття приналежності до колективу. Саме тому вивчення впливу інклюзивної освіти на соціально-емоційний розвиток дітей із мовленнєвими порушеннями є

надзвичайно актуальним завданням сучасної педагогічної науки.

У молодшому шкільному віці формування техніки мовлення передбачає цілеспрямовану роботу над диханням, артикуляцією, голосом, темпом, інтонацією й дикцією. Саме в цей період активно розвиваються психофізіологічні механізми мовлення, які забезпечують перехід від елементарного вербального спілкування до усвідомленого, граматично правильного, емоційно виразного мовлення. Для дітей з ООП цей процес є складнішим через наявність сенсорних, моторних чи когнітивних порушень, тому потребує індивідуального підходу, адаптованих методів та інтеграції логопедичних засобів навчання.

Одним із провідних напрямів розвитку техніки мовлення в інклюзивному класі є створення мовленнєво активного освітнього середовища, що спонукає дітей до взаємодії, діалогу, обговорення, коментування власних дій. Ефективними методами визнано використання рольових ігор, мовленнєвих тренінгів, дихальних і логопедичних вправ, групових завдань на розвиток дикції, темпу та інтонації. Високий потенціал має застосування мультимедійних технологій, які сприяють кращому сприйманню звукових і ритмічних характеристик мовлення.

Метою розвитку комунікативної компетентності є формування культури усного та писемного мовлення як основи вільного спілкування, самовираження й особистісного становлення дитини. Компетентна особистість характеризується здатністю до самопізнання, самореалізації, усвідомлення власного життєвого шляху та відповідального ставлення до свого життя і здоров'я.

Сучасний учень початкової школи має володіти широким спектром якостей і вмінь, серед яких - комунікабельність, здатність до командної взаємодії, уміння здобувати й аналізувати інформацію з різних джерел.

Питання розвитку мовлення дітей молодшого шкільного віку традиційно перебуває в центрі уваги науковців і педагогів. Так, Л. Виготський підкреслював природність діалогічного мовлення, що проявляється через емоційність, жести, короткі реакції, та вказував на виразність і змістовне збагачення монологічної форми. М. Вашуленко визначав мовну особистість як людину, готову до мовленнєвої діяльності, яка не лише володіє знаннями про мову, а й уміє ефективно застосовувати їх у практиці.

Сучасні дослідники (М. Вашуленко, О. Савченко, Л. Федоренко) виступають за побудову курсу української мови на засадах особистісно-діяльнісного підходу. Це знайшло відображення у нових Державних стандартах

початкової освіти, де провідною визначено мовленнєву лінію навчання, спрямовану на формування комунікативних умінь учнів.

Разом із тим, процес розвитку мовлення молодших школярів ускладнюється низкою чинників:

- збідненням активного словника учнів і зниженням культури спілкування на тлі багатства української мови;
- недостатнім використанням фольклору, зокрема малих жанрів, у мовленнєвій практиці;
- обмеженістю сімейного спілкування;
- домінуванням мовлення вчителя під час уроків;
- заміною живого діалогу впливом ЗМІ та інформаційних технологій.

Для подолання цих труднощів школа має створювати умови для розвитку комунікативної компетентності й творчої активності учнів. У цьому контексті актуальним є мовний кодекс В. Сухомлинського, спрямований на виховання мовної особистості з високим рівнем емоційно-мовленнєвої культури.

Розвиток мовної особистості можливий лише за умови реалізації комунікативно-діяльнісного підходу, що передбачає взаємопов'язаний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності: слухання, говоріння, читання, письма.

Важливими дидактичними умовами ефективного розвитку мовлення є:

- зразкове мовлення педагогів і батьків;
- послідовне формування всіх видів мовленнєвої діяльності;
- активізація учнів шляхом застосування діяльнісного підходу;
- урахування індивідуальних особливостей дітей, зокрема тих, що мають комунікативні труднощі;
- використання комплексних навчально-методичних матеріалів;
- організація позаурочної мовленнєвої діяльності;
- створення мовленнєво збагаченого освітнього середовища.

З психологічного погляду мовлення молодших школярів вирізняється високою емоційністю та жестикуляцією, однак недостатньою логічністю, зв'язністю і точністю висловлювань. Тому педагог має сприяти створенню таких ситуацій, у яких дитина відчує потребу висловитися, поділитися думками, емоціями, тобто комунікація має бути мотивованою.

Значної уваги потребують діти з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями мовлення. Для таких учнів характерні порушення координації рухів, знижена працездатність,

емоційна нестійкість, неухважність, що впливає на їхню комунікативну активність.

Вчасне залучення дітей з порушеннями мовлення до інклюзивного навчання має великі переваги для їхнього розвитку. Діти з ООП, зокрема:

- отримують можливість спілкування з однолітками,
- знаходяться в сприятливому мовному середовищі,
- навчаються виражати свої думки з ранніх років,
- долають страх бути незрозумілими,
- покращується когнітивний, моторний та соціально-емоційний розвиток дитини.

Успішність інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у суспільство передусім залежить від глибокого аналізу індивідуальних особливостей кожної дитини та створення оптимальних умов для отримання та закріплення необхідного соціального досвіду. Критичним елементом розвитку соціальної компетентності дитини та її здатності адаптуватися до реалій світу є формування здатності долати труднощі та перешкоди.

Одним із поширених хибних уявлень про дітей із порушеннями розвитку є думка, що вони замкнуті, байдужі або не потребують спілкування з ровесниками. Насправді ж більшість таких дітей мають природне прагнення до комунікації, однак через певні психофізіологічні чи мовленнєві особливості не завжди володіють необхідними навичками для її ефективної реалізації. Саме тому головним завданням інклюзивної освіти є не лише забезпечення спільного навчання дітей із різними потребами, а й створення сприятливого психологічного клімату, у якому кожна дитина почуватиметься прийнятою, зрозумілою та цінною частиною колективу.

Успішна інтеграція дітей із порушеннями розвитку безпосередньо залежить від рівня мотивації всіх учасників освітнього процесу - самих учнів, їхніх батьків, педагогів і навіть однокласників. Педагог виступає ключовою фігурою, адже саме він формує атмосферу довіри, взаємопідтримки та емпатії в колективі. Для цього важливо не лише дотримуватися елементарних правил толерантного спілкування, а й цілеспрямовано виховувати в дітей повагу до індивідуальних відмінностей, вміння співпереживати, допомагати одне одному та адекватно реагувати на особливості поведінки своїх однокласників.

Попри бажання бути частиною колективу, діти з особливими освітніми потребами нерідко уникають активної участі у спілкуванні через невпевненість у собі, страх бути відкинутими або недостатній рівень комунікативної

компетентності. Тому вчитель має допомогти їм поступово долати внутрішні бар'єри, формувати позитивний образ власного «Я» і розвивати вміння ініціювати контакт з ровесниками. Ефективними можуть бути методи спільних ігор, групових творчих завдань, ролевих ситуацій, колективних проєктів, які сприяють налагодженню міжособистісних зв'язків.

Надзвичайно важливо, щоб педагог демонстрував особистий приклад відкритого, чуйного та доброзичливого спілкування. Адже саме поведінка вчителя слугує для дітей моделлю соціальної взаємодії. Через спостереження за вчителем школярі засвоюють норми етичної поведінки, вчать поважати і приймати інших, навіть якщо ті відрізняються від більшості.

Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами - це не разовий захід, а тривалий і структурований процес, який потребує ретельного планування та системної підтримки. Учитель має заздалегідь продумати шляхи організації комунікації в інклюзивному класі, методи адаптації навчального матеріалу, способи залучення всіх учнів до спільної діяльності. Важливо, щоб від самого початку навчального року була створена атмосфера взаємоповаги й довіри, де кожна дитина відчуває себе частиною колективу.

Хоча педагог не може змусити учнів спілкуватися чи дружити, він здатен цілеспрямовано формувати моральну свідомість, гуманістичні цінності та соціальну відповідальність школярів. Саме на цих засадах вибудовується справжнє інклюзивне середовище, у якому всі діти - незалежно від особливостей розвитку - мають рівні можливості для спілкування, самовираження та особистісного зростання.

Одним із найефективніших засобів розвитку мовлення таких дітей є використання ігрових методів навчання, які сприяють розвитку уваги, спостережливості, уяви, мислення. Гра допомагає дітям навчатися природно, невимушено, в умовах позитивних емоцій.

Ключова роль у цьому процесі належить учителю початкових класів, який виступає організатором комунікативної діяльності, модератором групової взаємодії та фасилітатором розвитку толерантності серед дітей. Його професійна діяльність має поєднувати навчальну, виховну та корекційно-розвивальну складові, забезпечуючи формування мовленнєвих і соціально-комунікативних компетентностей учнів. Важливим чинником успішності є партнерська взаємодія педагога з логопедом, практичним психологом, асистентом учителя та батьками дитини.

Результати досліджень доводять, що ефективність розвитку техніки мовлення в інклюзивному навчанні зростає за таких умов:

- системне застосування диференційованих, індивідуалізованих і корекційно-розвивальних методик;
- організація спільної мовленнєвої діяльності учнів із різним рівнем мовленнєвого розвитку;
- системну логопедичну підтримку в межах навчального процесу;
- взаємодію вчителя, логопеда, асистента вчителя та батьків;
- формування толерантного середовища співпраці у класі;
- створення підтримувального, психологічно комфортного середовища;
- активна співпраця школи та родини у сфері мовленнєвого розвитку дітей.

Не менш важливим є формування комунікативної культури, що охоплює розвиток етичних норм спілкування, навичок слухання, діалогічного мовлення, уміння аргументовано висловлювати думку та приймати позицію іншого. Як підкреслює О. Савченко, саме у молодшому шкільному віці закладаються основи культури мовлення, які впливають на подальший освітній і соціальний успіх особистості.

Висновки. Отже, інклюзивне освітнє середовище, за умови цілеспрямованої педагогічної організації, стає потужним чинником розвитку техніки мовлення та комунікативної культури учнів. Його ефективність визначається поєднанням традиційних і новітніх методик, індивідуалізацією навчання, емоційною підтримкою дітей та партнерською взаємодією всіх учасників освітнього процесу.

У результаті проведеного аналізу теоретичних джерел і узагальнення наукових підходів встановлено, що інклюзивне освітнє середовище є ефективним чинником розвитку техніки

мовлення та комунікативної культури дітей молодшого шкільного віку. Воно забезпечує умови для гармонійного поєднання соціалізації, мовленнєвої активності та формування толерантності у спільній навчальній діяльності дітей з різними освітніми потребами.

Доведено, що ефективність мовленнєвого розвитку в умовах інклюзивної освіти значною мірою залежить від професійної компетентності педагога, готовності команди психолого-педагогічного супроводу до співпраці, а також від створення позитивного емоційного мікроклімату в класі. Розвиток техніки мовлення потребує цілеспрямованого впровадження спеціальних методик і вправ, спрямованих на формування артикуляційних, інтонаційних, дихальних і ритмічних навичок.

Формування комунікативної культури молодших школярів в інклюзивному середовищі відбувається через створення умов для активної взаємодії, розвитку емпатії, поваги до інших, уміння слухати й висловлювати власну думку. У цьому процесі важливо забезпечити єдність виховних, навчальних і корекційно-розвивальних впливів.

Отже, інклюзивне освітнє середовище виступає не лише простором адаптації, а й потужним ресурсом розвитку мовленнєвої компетентності. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень є розроблення та апробація комплексної моделі педагогічного супроводу розвитку техніки мовлення в інклюзивних класах початкової школи, що поєднує інтерактивні, логопедичні та інформаційно-комунікаційні технології.

Результати дослідження підтвердили, що інклюзивне освітнє середовище, за умови професійної підготовки педагогічного колективу та комплексної логопедичної підтримки, сприяє розвитку техніки мовлення і комунікативної культури молодших школярів.

Список використаних джерел

- Вашуленко, М. С. (2011). *Методика навчання української мови в початковій школі*. Київ: Літера ЛТД. 416 с.
- Даниленко, Л. І., & Тараненко, О. М. (2021). Комунікативна компетентність молодших школярів у контексті Нової української школи. *Початкова школа*. 6. С. 12-17.
- Державний стандарт початкової освіти. (2018). Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. *Офіційний вісник України*. 18, 19-28.
- Колупаєва, А. А. (2019). *Інклюзивна освіта: реалії та перспективи*. Київ: Педагогічна думка. 254 с.
- Кузьменко, О. В. (2020). Формування мовленнєвої компетентності учнів початкової школи в умовах компетентісно орієнтованого навчання. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 4, 45-53.
- Мельник, Н. І. (2020). Психолого-педагогічні умови розвитку комунікативних умінь молодших школярів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 27, 120-126.
- Пометун, О. І., & Пироженко, Л. В. (2004). *Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання*. Київ: А.С.К. 192 с.

References

- Vashulenko M. S. (2011). *Methodology of teaching the Ukrainian language in primary school*. Kyiv: Litera LTD. 416 p. [in Ukrainian]
- Savchenko O. Ya. (2012). *Didactics of primary school: textbook*. Kyiv: Geneza, 368 p. [in Ukrainian]
- Fedorenko L. P. (2005). *Fundamentals of speech culture and stylistics*. Kyiv: Higher School, 311 p. [in Ukrainian]
- State standard of primary education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 21, 2018, No. 87 // *Official Gazette of Ukraine*. 2018. No. 18. P. 19-28. [in Ukrainian]
- Pometun O. I., Pyrozhenko L. V. (2004). *Modern lesson. Interactive teaching technologies*. Kyiv: A.S.K., 192 p. [in Ukrainian]
- Kolupaeva A. A. (2019). *Inclusive education: realities and prospects*. Kyiv: Pedagogical thought, 254 p. [in Ukrainian]
- Danylenko L. I., Taranenko O. M. (2021). *Communicative competence of younger schoolchildren in the context of*

- Савченко, О. Я. (2012). *Дидактика початкової школи: підручник*. Київ: Генеза. 368 с.
- Федоренко, Л. П. (2005). *Основи культури мовлення і стилістики*. Київ: Вища школа. 311 с.
- Хомич, Л. О. (2015). *Розвиток мовлення молодших школярів у процесі інтерактивного навчання*. Харків: Основа. 144 с.
- Шиян, О. І. (2022). Психолого-педагогічні засади формування комунікативної компетентності дітей молодшого шкільного віку. Науковий вісник МДПУ. Серія: Педагогіка. 28, 67-73.

Відомості про автора:

Шершньова Олена Володимирівна
elena.sher2013@gmail.com
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2025-35-136-131-136

Матеріал надійшов до редакції 20. 10. 2025 р.
Прийнято до друку 19. 11. 2025 р.

- the New Ukrainian school. Primary school. No. 6. P. 12-17. [in Ukrainian]
- Kuzmenko O. V. (2020). Formation of speech competence of primary school students in conditions of competency-based learning. Pedagogical process: theory and practice. No. 4. P. 45-53. [in Ukrainian]
- Shiyan O. I. (2022). Psychological and pedagogical principles of the formation of communicative competence of children of primary school age. Scientific bulletin of the MSPU. Series: Pedagogy. Issue 28. P. 67-73. [in Ukrainian]
- Khomych L. O. (2015). The development of speech of younger schoolchildren in the process of interactive learning. Kharkiv: Osnova, 144 p. [in Ukrainian]
- Melnyk N. I. (2020). Psychological and pedagogical conditions for the development of communicative skills of younger schoolchildren. Pedagogical education: theory and practice. No. 27. P. 120-126. [in Ukrainian]

Information about the author:

Shershnova Olena Volodymyrivna
elena.sher2013@gmail.com
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State
Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2025-35-136-131-136

Received at the editorial office 20. 10. 2025.
Accepted for publishing 19. 11. 2025.